

Правовідносини батьків та дітей: минуле (Рим) та сучасність (Україна)

Світ постійно змінюється, постають різні завдання перед країнами, але незмінною основою будь-якого суспільства є сім'я. Сім'я є одним з найдавніших інститутів суспільства, яке час від часу зазнає змін в різних цивілізаціях та культурах.

Велика кількість римських юристів повністю погоджувались з думкою Гая, який казав, що інститут батьківської влади є національним інститутом, який властивий лише римлянам: «Навряд чи є інші люди, які мали б таку владу над своїми дітьми, що маємо ми, римські громадяни» (D. 1.1.55). [3]

У стародавні часи в Римі батьківська влада над дітьми не знала меж. Батьківська влада здійснювала контроль над самими особами дітей, так і охоплювала всі майнові набуття дітей. Саме від батька залежала майбутня доля дитини, адже за його волею дитину могли викинути або ж продати в рабство.

Пізніше влада батька починає поступово обмежуватись. Наприклад, у класичному періоді син мав право звернутися до влади держави для того, щоб здійснити примус на батька з метою аби він відмовився від влади над сином. Також право батька на вбивство своєї дитини мало певні обмеження, а через деякий час каралося кримінальною відповідальністю (саме імператор Костянтин IV скасував право на вбивство назавжди).

Врешті-решт, особисті відносини між батьками та дітьми були зведені до того, що батько мав право на застосування міри покарання дітей, діти мали такий обов'язок, як виказування поваги своїм батькам і тому саме через це їм заборонялося пред'являти позови батьками, що принижували честь та гідність останніх; більш того, дітям заборонялося одружуватися без згоди батьків.

З приводу майнової сфери, то спочатку усе те, що син набував, автоматично переходило у власність батька. Хоча згодом дорослі сини наділялися правом вимагати поділу майна; діти, які вели господарство наділялися земельною ділянкою, а саме пекулієм; а сини, які проходили військову службу наділялися правом власності на трофеї та майно, яке вони набули на службі.

Що стосується відносин матері та дітей, то можна сказати, що в жодному з римських шлюбів мати не мала влади над дітьми. Вона також перебувала під батьківською владою.

У різних країнах в більш давні часи батьки по-різному ставились до своїх дітей. Тому з часом виникла потреба необхідності єдиних норм, що передбачають права самих дітей, які були викладені в Декларації прав дитини 1959 року.

У сучасній Україні правовідносини батьків з дітьми зазнали великих змін в умовах відродження і розбудови соціального, економічного і політичного життя Української держави. Щоправда на сьогодні ці відносини є врегульовані міжнародними актами, які були ратифіковані Верховною Радою України. Саме ці акти містять права та обов'язки батьків і дітей, які носять переважно майновий характер і мають відношення до немайнових прав.

В окремому розділі Сімейного Кодексу України проголошені статті, що регулюють майнові відносини між батьками та їхніми дітьми. Головним є те, що в сучасній Україні зберігся принцип розподільності майна батьків та дітей. Навіть встановлено те, що всі речі, які були придбані батьками з метою, щоб забезпечити розвиток, навчання та виховання дитини вважаються власністю саме дитини (встановлено в цивільному законодавстві України). Також майно, що було набуто батьками разом з дітьми, є їх спільною власністю. Позитивним є ще те, що діти взагалі мають право власності, тому є велика кількість можливостей набуття дітьми майна у власність.

Що стосується немайнових, тобто особистих прав і обов'язків батьків та дітей, то вони як правило не відчужуються. Основним є те, що на стадії зародження сім'ї ці особисті права та

обов'язки полягають в тому, що дитині варто надати ім'я, прізвище, по батькові, а також визначити громадянство.

Кожна дитина, згідно з Конвенцією, має право на збереження своєї індивідуальності (ст. 8). Як зазначалося вище, до індивідуальних ознак належать ім'я, прізвище, громадянство, сімейні зв'язки. Під своїм ім'ям дитина виступає як вихованець навчального закладу, як пацієнт медичної установи тощо. Від імені дитини батьки (особи, що їх замінюють) виступають на захист прав та законних інтересів неповнолітнього. [2]

У сучасному світі батько і мати мають однакові права у вихованні дітей, на відміну від давнини, коли влада у родині щодо вирішення усіх питань належала батьку.

Тому, державна політика України у наш час стосовно сім'ї виробила такі напрями опіки державою сім'ї: створення матеріальної та соціально-економічної бази для зміцнення сім'ї та підвищення її добробуту; кардинальне підвищення результативності здійснюваних заходів щодо охорони материнства та дитинства; забезпечення здорового генофонду України; створення сприятливих умов для повноцінного розвитку та виховання дітей у сім'ї; підтримка заходів, спрямованих на підвищення культурного, освітнього, морального рівня сім'ї та кожного її члена; організація повноцінного відпочинку та дозвілля сім'ї з урахуванням потреб різних вікових груп. [1]

Отже, підсумовуючи можна сказати словами Фелікса Адлера: «Сім'я - це суспільство в мініатюрі, від цілісності якого залежить безпека всього великого людського суспільства». [1]

Список використаних джерел:

1. Буленко Т.В. Тенденції розвитку української сім'ї та її проблеми на сучасному етапі / Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. Максименка С. Д. — К., 2001. — т.ІІІ, ч.4. - С.20-24.
2. Кидалова А. Особисті немайнові права та обов'язки батьків та дітей: характеристика окремих видів. Право України, - 2003. - № 5
3. Правові відносини батьків і дітей у Римській імперії. Батьківська влада [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://uris.org.ua/rimskoe-pravo/pravovi-vidnosini-batkiv-i-ditey-u-rimskiy-imperiyi-batkivska-vlada>